

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „СОЦИОЛОГИЯ“

Теодор Ангелов Тодоров

СОЦИОЛОГИЧЕСКИ ПОГЛЕД КЪМ ПОЛИТИЧЕСКАТА КЛАСА.
УЧИЛИЩЕ ЗА ПОЛИТИЦИ

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

специалност „Социология“ шифър 05.11.01

Научен ръководител:

гл. ас. д-р Ивета Якова

БЛАГОЕВГРАД, 2019

Разработеният изследователски труд е в обем от 505 страници. Състои се от увод, четири глави, заключение, библиография и приложения. Основният текст на дисертацията е от 470 страници, а библиографската справка респективно от 7. Изследването съдържа 6 приложения като техният брой е представен в 27 страници и включва дълбочинни интервюта на личности пряко или косвено ангажирани с политика.

Съдържание на автореферата

I.	Съдържание на дисертационния труд.....	стр. 4
II.	Въведение в темата на изследване.....	стр. 8
III.	Обща структура на дисертацията.....	стр. 14
IV.	Приноси моменти в дисертационния труд.....	стр. 30
V.	Публикации по темата на дисертацията.....	стр. 32

I. Съдържание на дисертационния труд

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	стр. 5
ПЪРВА ГЛАВА	
ДИФЕРЕНЦИРАЩАТА РОЛЯ НА ДИСКУРС АНАЛИЗА В ПОЛИТИЧЕСКАТА ТЕОРИЯ.....	стр. 19
1.1.Основни характеристики на дискурс анализа.....	стр. 19
1.2.Мишел Фуко – основен модератор в практическата употреба на дискурс анализа.....	стр. 30
1.3.Дискурс анализа като полипарадигмален подход в етапите на изследване генезиса на понятията: <i>държава, власт, политика</i>	стр. 35
ВТОРА ГЛАВА	
ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ КАТО ОСНОВОПОЛАГАЩ ФАКТОР В ПРОЦЕСА НА ФОРМИРАНЕ НА ПОЛИТИЧЕСКАТА КЛАСА.....	стр. 159
2.1.Историко-социологическа обосновка за употребата на понятията: <i>класа и политическа класа</i>	стр. 159
2.2.Социологическа интерпретация на понятията: <i>политическо образование и политическа култура</i>	стр. 179
2.3.Образователните системи в англосаксонския свят: САЩ и Великобритания.....	стр. 201
2.4.Образователните системи на протестантско-католическа континентална Европа: Франция, Германия, Италия.....	стр. 215
2.5.Образователните системи в шинтоистка Япония и ислямска Турция.....	стр. 229
2.6.Образователната система на източноправославна България.....	стр. 257
2.6.1.Развитие на образованието в България след Освобождението до края на Първата световна война.....	стр. 260
2.6.2.Образованието в България между двете световни войни.....	стр. 273
2.6.3.Водещи тенденции в българското образование в периода между 1944-1989 година.....	стр. 278
2.6.4.Новата визия на българското образование след демократичните промени от 1989 година.....	стр. 291
ТРЕТА ГЛАВА	
ТИПОЛОГИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО УЧИЛИЩЕ ЗА ПОЛИТИЦИ...	стр. 308

3.1.Функционално-практическа особеност на училището за политици в общества със силно или частично изразена социално-класова унаследеност.....	стр. 314
3.1.1.Съединените американски щати.....	стр. 314
- Харвардският университет.....	стр. 315
- Йейлският университет.....	стр. 318
3.1.2.Великобритания.....	стр. 320
- Кеймбриджкият университет.....	стр. 322
- Оксфордският университет.....	стр. 325
3.2.Приложение на социално-либералната протестантско-католическа идея в типа училище за политици в общества от западна континентална Европа.....	стр. 330
3.2.1.Франция.....	стр. 331
- Военна академия Сен-Сир (École Spéciale Militaire De Saint-Cyr).....	стр. 335
- Институт за политически науки (IEP) или Science Po Париж.....	стр. 336
- Национална школа за висша администрация (Ecole Nationale D`administration - ENA).....	стр. 339
3.2.2.Германия.....	стр. 341
- Конрад Аденауер – Фондация за политическо образование и финансиране на учебните заведения.....	стр. 346
- Академията за политическо образование в Тутзинг и Академията Георг фон Волмар.....	стр. 347
- Алберт-Лудвиг – университет на Фрайбург.....	стр. 348
- Лайпцигският университет.....	стр. 349
3.2.3.Италия.....	стр. 351
- Католическият университет на свещеното сърце (Università Cattolica del Sacro Cuore).....	стр. 356
- Римският университет Сапиенца (Sapienza University of Rome).....	стр. 357
3.3.Религиозно-историческа обосновааност на процесите по учредяване и развитие на училището за политици в азиатския политически универсум.....	стр. 360
3.3.1.Япония.....	стр. 361
- Токийският университет, университетите в Кейо и Уесада.....	стр. 361
- Централно политическо висше училище на Либерално-демократическата партия.....	стр. 362
- Политическо училище или Институт за управление и мениджмънт на Мацушита.....	стр. 364

3.3.2. Турция.....	стр. 365
- Робърт колеж или университет Богазичи.....	стр. 367
- Истанбулският университет, университета Бахчешехир и Анкарският университет.....	стр. 368
- Академия за политика към Партия на справедливостта и развитието.	стр. 371
3.4. Източноправославната обществено-политическа унаследеност в българския модел на училището за политици.....	стр. 372
- Академия за обществени науки и социално управление (АОНСУ)....	стр. 377
- Българско училище за политика „Димитър Паница“ (БУП „Димитър Паница“).	стр. 383
- „Синьо и червено АОНСУ“.....	стр. 390
- Дипломатически институт към МВнР.....	стр. 393
- Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и Университет за национално и световно стопанство.....	стр. 396

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА УЧИЛИЩЕТО ЗА ПОЛИТИЦИ...стр. 399

4.1. Съединените американски щати и Великобритания.....	стр. 403
- Джон Фицджералд Кенеди.....	стр. 403
- Ричард Милхаус Никсън.....	стр. 407
- Барак Хюсеин Обама.....	стр. 413
- Уинстън Ленард Спенсър-Чърчил.....	стр. 420
- Антъни Чарлс Линтън Блеър.....	стр. 426
4.2. Франция, Германия, Италия.....	стр. 430
- Шарл-Андре-Жозеф-Мари дьо Гол.....	стр. 430
- Еманюел Жан-Мишел Фредерик Макрон.....	стр. 434
- Конрад Херман Йозеф Аденауер.....	стр. 439
- Ангела Доротеа Меркел.....	стр. 444
- Аминторе Фанфани.....	стр. 449
- Романо Проди.....	стр. 451
4.3. Япония и Турция.....	стр. 453
- Джуничиро Коидзуми.....	стр. 453
- Шиндзо Абе.....	стр. 454
- Сюлейман Демирел.....	стр. 457
- Тансу Чилер.....	стр. 458

4.4.България.....	стр. 460
- Петър Стоянов.....	стр. 460
- Кристилина Георгиева.....	стр. 463
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	стр. 466
БИБЛИОГРАФИЯ.....	стр. 471
ПРИЛОЖЕНИЯ.....	стр. 479

II. Въведение в темата на изследване

Настоящото изследване изцяло кореспондира с процесите, които пораждат промените след 1989 година. Историческо време, което в своята практическа политическа значимост изключително много се доближава до годините след Втората световна война. Както тогава, така и сега, се създава една напълно нова и различна в политическо отношение среда. Двуполусният политически модел за съществуване на света е вече в историята. Студената война приключва, а на дневен ред са въпроси от изключителна важност. Не само за бившите държави част от Източния блок (става въпрос за България), но и за тези, които по принцип винаги са били част от западно либерално-демократичната идея. Тук се визира Западът в лицето на държави от групата на англосаксонските (САЩ и Великобритания), континенталните (Франция, Германия, Италия), близко и далекоизточните (Япония и Турция). Паралелно с предстоящите промени респективно и на фона на допълнителната конюнктурна диференциация на политическото поле, започва да се изисква много повече от политическата класа. Нейните членове реално вече общуват на съвсем друго ниво на сложност и взаимодействие.

Разбира се, тук трябва да се има предвид и факта, че всяка от тези държави, по свое му преминава през различни по своята същност препятствия. Тези, в крайна сметка водещи до моментите на принудителна или еволюционна трансформация както в културно-образователен, така и в социално-политически аспект. Една такава гледна точка, създава предпоставката, също както след 1945 година, да се попита: *Сега накъде?*

Не би било пресилено ако се каже, че след 1989 година започва един нов процес по формиране на практическа нагласа за международно обединение. Обединение, което практически създава усещането за необходимост от питане: *Достатъчно добре подготвена ли е управляващата класа, независимо за коя държава се отнася въпроса? Ако да, добре, но ако не, налага ли се тя от конкретна подготовка? Има ли места, където това да се случи?*

Част от въпросите са риторични предвид факта, че от историческа гледна точка подобни питання почти винаги присъстват в публичното пространство. Тук може да визираще както епохата на Античността, Новото време, така и Съвременността. Всяка със своята позиция относно подобен род очаквания, но и с готовност за предложения. Друг е въпросът, че днес особено след 1990 година, когато политическата плоскост на взаимодействие между държавите по света е поставена на съвсем друго ниво, то подготовеността на управляващите елити предполага и една допълнителна ангажираност.

Тази, чиято екзистенциална традиция се поставя непосредствено след Втората световна война във вече изредените държави. Принцип на функционалност и съдържание на политическата реалност, който изцяло е в синхрон с промените, които вървят във всяка от тях по отделно, в зависимост коя в кой политически блок се намира.

Важното в момента и независимо от промените е да се покаже, че образованието се осъзнава като същностен елемент от подготовката на политическата класа. И въпреки че, на пръв поглед да витае допускането, че за реализацията на даден политик е изключително важна социално-класовата принадлежност и чисто личностните качества и умения, то след 50-те години на миналия век се налага и нещо допълнително. Целта е да стане ясно, че цялостната същинска подготовка на дадена политическа класа е сложен и многопластов процес. Тук място намират както чисто социално-личностните елемент (произход и личностно-характерови особености), сферата на политиката (историческите реали, в които съществува определена политическа класа), така и наличието на рекрутиращи механизми в образователните системи.

Тези особености в настоящия историко-политически ракурс на развитие на света, открито поставят на дневен ред елемента на пряка обозримост по отношение конкретната подготвеност на самата политическа класа. Идеята е, че България като част от посочения либерално-демократичен елемент на развитие, и имайки предвид факта, че след промените от 1989 година, тя също изпитва своята нужда от преформатиране на политическата си класа. И тя по подобие на западната, също трябва да показва определени нива на компетентност. По този повод, настоящата разработка обхваща огромна част от съществуващото научно пространство, което главно засяга подготовката на политическата класа като условие за постигането на личен успех. За целта се възприема, че подобен род обучение трябва да се осъществява в конкретно създадено място, т.нар. училище за политици. Там в съответната последователност и функционална ангажираност на практика се формира една огромна част от съществуващата нагласа, по която се рекрутира политическата класа. Потребност ясно изведена от историческата обоснованост и преминаваща през етапите на своето доказване.

Тук фокусът на внимание изцяло е насочен към времето след Втората световна война, когато огромна част от съществуващия свят е на дъното на моралния и политическия упадък. Тогава, когато светът всячески се нуждае от нова политическа класа, която своевременно да съумява да решава подобен род кризисни политически моменти, не със сила, а по пътя на дипломатията и компромиса. Реално това е времето, когато либералната идея е на прага на своето отмиране и само рестартирането на

образователната система на всяка от посочените осем държави, идва като спасителен елемент в последващите години след световния конфликт. Тогава, когато се твърди, че визията за спасение след действия като тези от Хирошима и Нагасаки или концентрационните лагери на Хитлер, може и трябва да върви по пътя на нова стратегия за образование, подготовка и унаследеност на политически ангажираните личности в бъдещите общества.

Така на практика се доказва, че изборът на тема съвсем не е случаен, а резултат от напълно обозрим проблем на модерните и съвременните общества. Промяната в концептуално отношение е строго наложителна, имайки предвид началния старт на една съществена част от разгледаните тук държави. Визирането на Италия, Япония, Германия, а до известна степен и Франция, предполагат над наличната предвоенна държавническа традиция да се добави новата система от елементи, които изцяло да променят ситуацията. Тези, които социално-политическата действителност се налага да прегрупира под егидата на екзистенциални потребности в техните общества. Така, че поне в известна степен *добродетелта* на Аристотел да добие своите практическо измерими граници.

Сравнение, което реално трупа своето бъдещо значение в изграждането на новия следвоенен свят. Тогава, когато равносметката е насочена към последващите няколко десетилетия, в които реално да се създадат работещи модели на училището за политици. Последните, възприети като главен път, по който задължително трябва да премине, всеки който желае да се занимава с политика, но и най-важното, ако той преследва постигането на личен политически успех.

Тук не става въпрос за нещо произволно избрано да попадне в обсега на изследователския ракурс, а за причинно-следствена обусловеност, чиято целесъобразност на подобен род училища много скоро бива проверена. Периодът, след 1990 година е вторият крайъгълен камък в съвременната следвоенна история, в който Европа и света търпят генерални промени, свързани с радикална ревизия на линията на развитие, доминираща след края на 40-те години. Моментът, в който след средата на 90-те години на миналия век, поставянето на фокуса на внимание е още повече върху бъдещата субективна подготвеност на членовете на отделните политически класи.

Един вид, нуждата от прецизиране на настоящото дисертационно изследване, идва да покаже, че историко-сравнителния и системно-структурния подход само придават нужната доза научна отмереност в хода на познавателната дейност относно подобна тема. Случаят със съвременното на нас училище за политици се явява изключително интересен и парадигматичен предвид обстоятелството, че в търсенето и

доказването на корелационна зависимост между него и лично успелият политик, е съвсем нова практика. Последната, търсена и тълкувана единствено на база лични качества и получено образование на точно определените за това места. Почти изцяло дистанцирана от по-горе споменатите - унаследени класови норми и принципи за рекрутация.

Също така, приемаме, че изследвания от подобен тип, представляват интерес за българската социално-политическа теория. По този начин, открито се подчертава практическата стойност от подобни разработки, които подпомагат осмислянето на огромната историческа база, но и препотвърждават смисъла от концептуално анализиране на натрупания политически опит. Откъдето, извеждането на изводи е в огромната си част не само наложително, но и на моменти твърде задължително.

В заключение ще кажем, че благодарение прилагането на сравнителния социологически анализ и исторически преглед върху осем образователни системи, то посредством показването на обективния политически успех, се търси доказването на постигнат субективно такъв.

Отгук и последващото изложение е в посока на самия *обект на изследване*. Той обхваща: съвременната политическа класа в контекста както на нейната историческа обусловеност, степен и модел на развитие, така и на съществуващата образна ретроспективност на част от нейните представители.

Обективност, чиято консистентна съдържателност фиксира *предметът на изследване*. Последният, визиращ различните модели на функциониране, организиране и степен на ефективност на политическото училище, видяно като съществена част от цялостния процес на подготовка на политическата класа.

Предметност, чиято реална целенасоченост търси постигането на особено висока доза крайна ефективност. **Цел на изследването** е търсенето на практическа визуализация на личния политически успех благодарение разкриването на наличие на основни индикативни аспекти в социално-политическата реалност. В това число, в конкретни държави със същностната изразеност на: точно определен модел на образование; съществуваща политическа система; историческа предопределеност; и не на последно място, степента на общественно-политическа социализация изразена посредством постигнатото ниво на образование и политическа култура.

Всъщност, това е стремежът към постигане обективизиране на наличния гносеологически дискурс. Действие, което бива осъществено благодарение

присъствието на конкретен брой изследователски задачи. Реализирането, на които тясно преследва постигането на поставената цел:

- *отбелязване момента на възникване и проследяване етапите на развитие на политическата класа;*

- *проследяване развитието в исторически аспект на основни теоретични понятия, участващи пряко в процеса на доказване или отхвърляне на основната изследователска теза;*

- *извеждане на общите и различните характеристики между съществуващите образователни и политически системи в осем от демократично-либералните държави в света, в това число и България;*

- *посочване на международния, европейския и националния опит по отношение на използваните модели и форми на подготовка на човешкия капитал, присъстващ в изграждането на политическата класа и то непосредствено след Втората световна война;*

- *търсене, доказване и извеждане на основни индикатори, онагледяващи пряката зависимост от една страна - на политическо и висше образование, а от друга - на успешния политик като практическо последствие от тях самите;*

- *оттук и посредством българската и чуждата сравнително-доказуема дейност да се потвърди или отхвърли приложимостта в практиката на съвременните методологии в обучението и подготовката на политици предвидена в съответните за целта места;*

- *въз основа използването на качествена социологическа методика в хода на изследването да се потърсят определени гаранции, че основните характеристики на съществуващите училища за политици, в световен и национален план, имат своето основание и тежест в процесите на изграждане на индивидите, съставляващи политическата класа;*

В заключение, търсенето и изграждането на теоретична база, дава възможност доказуемостта на **основната хипотеза** да върви в посока потвърждаване или отхвърляне на корелация между личния успех на представители на политическата класа и образователната им подготовка получена в училището за политици. Същественото в случая, което избуява е стремежът за постигане на личностен политически успех, конкретно пречупен през призмата на съответната подготвеност и оказваща пряко въздействие върху реализацията.

Респективно, последното изразено през призмата на пряката употреба на изследователски методи, чиято релевантност на действие е в посока доказуемост на тезата, и в частност, посредством изследователско-научното прилагане на: **качествени социологически методи от типа** - дълбочинно интервю, наблюдение чрез участие, експертна оценка, изследване на случая; **исторически изследователски методи** - историко-сравнителен и системно-структурен, както и на база употребата на диалектичката философия и дискурс анализа.

III. Обща структура на дисертацията

ПЪРВА ГЛАВА

ДИФЕРЕНЦИРАЩАТА РОЛЯ НА ДИСКУРС АНАЛИЗА В ПОЛИТИЧЕСКАТА ТЕОРИЯ

Тук се третира въпросът относно прилагането на дискурс анализа като основен подход в процеса на изследване генезиса на понятията: *държава, власт, политика*. Тези, които в настоящата дисертационна разработка, парадигмалната диференциация на значенията им, главно се поема от дискурсивната практика на представителя на френския структурализъм Мишел Фуко. Това е авторът, трайно присъстващ в научния дискурс на XX век, който задава съществената конститутивна практичност в хода на всяка последваща след него изследователско-научна дейност. Ролята на структуралистката парадигма практически гарантира дълбочинна проникателност в процеса на най-различна по вид доказуемост. Фактологичност, на практика даваща зелена светлина в хода на настоящия холистичен интерпретационен процес, първо на понятието *държава*.

Държавата схващана като различно социално обединение, с разнородна практическа целенасоченост, създава усещането за наличието на многообразие. Точно определена научно-практическа пунктуалност, чиято идейна релация визира палитрата от многолика резултатност относно съществуващите ѝ определения. Възприемането, че държавата се заражда още в Дълбока древност, само допълнително засвидетелства обстоятелството, че напълно логично тя стои на върха на социално-политическата пирамида. Така, допускайки в социалното патерналистичният модел на функционалност, то реално се дава насока, последващите под нея диференциращи елементи да вървят в синхрон със субординационната практика. Тази, паралелно преплетена и със завещаната от Фуко практическа обвързаност на културно-историческото битие. Последното, чиято съществена закодираност идва от триадата наречена - *елински протекционизъм*, в лицето на Сократ, Платон и Аристотел.

Тяхната полисна визия за държавата практически дава насока на държавническото устройство още преди повече от две хилядолетия, но оставящо своето трайно влияние и днес. Респективно, това е моделът пречупен през призмата на не една и две последващи научни позиции относно държавата, но и търпящ пряко влияние от страна на различните епохи от човешкото развитие. Всяко едно от тях, достигашо до такава степен, в която успява да наложи основната част от своите характеристики, обхващащи както социо-културната, така и философско-политическата сфера на развитие.

За по-отчетливото дислоциране на зоните и степените на влияние обаче, без съмнение е нужно не абстрахирането от чисто историко-практични ситуации, явяващи се като своеобразен катализатор, а на против, отчитане на тяхното пряко влияние. Модели, които на моменти съществено се надграждат, доразвиват, или реално за първи път се създават. Констатация, която намира своята практическа изразност в дейността на личности като: *Св. Аврелий Августин, Николо Макиавели, Шарл Монтескьо, Карл Маркс, Макс Вебер, Емил Дюркем, Реймон Арон, Джон Гълбрайт, Алвин Тофлър*. Плеяда от автори становища, които под една или друга форма разпределят съществуващите социални компоненти.

В крайна сметка търсенето и намирането на същностната роля на *държавата* е наистина процес с историко-научна сравнителност, явяваща се като проектност на дълбокомислена антиципация на цялостна сюжетна линия. Тази, в която на основата на един идеален свят се цели, човешкото позициониране да бъде пълно, но което накрая обаче, никога не намира своята цялостна реализация. Впрочем, навярно генетична слабост характерна за всяка отделна абстрактност решена в началото да получи своята практическа материализация, но никога не постигаща пълното си припокриване с идейното.

Какво всъщност се явява своеобразното продължение на изказаната тук позиция?

Например, Сократовият диалог, олицетворяващ социално-политическата структура на гръцкия античен полис. Там, където матрицата наложена от цивилизационния код е, предопределяща в разбирането за стриктното спазване на субординационните връзки на социалната реалност. Такава, каквато я разбират древните, а по-късно и античните гърци. Недвусмислено подплатена и от липсата на инверсия при извършването на социологически анализ на съществуващия социално-политически строй на едно такова общество.

Затова не е некоректен и самият Авицена, когато апелира към трезва, от позицията на Вебер, ценностно безпристрастна оценка на явленията. Разбира се, без да допуска, че доста столетия след него ще се появи такъв автор, той подканя към рационалистическото осмисляне на действителността и социалната практика, както и освобождаването от религиозни внушения и контрола на институции. Държавата, продължава Авицена, трябва да бъде схващана като проявление на вяра в общия разум за знанието и доброто. Критическата му философска позиция намира приложение не къде да е, а в съществуващата идеологическа позиция насочена в посока критикуване на

политическата система на феодалното общество. На тази основа Ибн Сина (както е наричан Авицена), е убеден във възможността за изменение и усъвършенстване на „социалния организъм“ и за установяването на такъв държавен строй, който практически изключва несправедливостта и насилието. Строй, в който „наистина да властва зачитането и създаването на условия за разгръщане благородните начала на човешката природа“. Концептуалност относно дискурса на социално-политическото обединение държава, в което паралелно той вижда и възникването на такива условия, даващи основа и подкрепа за развитие на наука и разпространение на познанието.

Идейно-практическа препратка, на която едновременно и приемник, и основа, безпрекословно се явява времето след Великите географски открития и тяхната същностна изразеност. Последната, придобиваща пълна визуалност посредством дейността на Декартовия рационализъм.

Когато става дума за социалното обединение – държава, то безспорно няма как да се пропусне отбелязването на всяка отделна историческа епоха. Имайки предвид, че независимо от своето естество на развитие, то ролята на историчността винаги дава своето пряко отражение върху модела и принципа на социално-политическо съществуване. Такива са, както - Древността, Античността, Средновековието, така и Новото време и Съвременността. Всяка по свое му, привнасяща привкус на различност в захождането към обяснителност на съществуващата реалност. Било то по отношение на *държавата, властта* или *политиката*.

Подобно обстоятелство, при което когато казваме, че придобиваме яснота по един или друг въпрос, то се има предвид, че в натрупаната интерпретативна закодираност на всяко от изброените понятие, става дума за точно тази историческа приемственост и възпроизводимост на социалните явления. Една обзримост на пирамидалната структура, в която трайно присъстват и властта, и политиката, помагачи да се трасира пътя към последващото аналитично представяне на заложената за доказуемост изследователска теза.

Конотационно внушение от страниците на настоящия дисертационен труд, в което практически се внедрява цялостният натрупан теоретичен материал, който дава реалния шанс да се подплати всяка една бъдеща интерпретативна сугестия или просто действителна изразеност на конкретен извод.

Наред с това и относно допусканията в изказаните позиции от страна на Франсис Фукуяма, то в аспектно му диференциране на социално-политическата функционалност на държавата и властта, не се изчерпва единствено и само по този начин.

Като красноречив остава белегът за социално-политическа държавна структура, която видимо бива описана и представена от автора на *Край на историята и последният човек*. Книга, идваща да покаже позицията на Фукуяма, че със завършека на Студената война, реално се слага краят в идеологическата еволюция на човечеството и универсализацията на западната либерална демокрация като последната форма на човешко управление. Интерпретативна увереност, подплатена и с множеството победи на просъществуващия повече от две столетия либерален модел и дух, използван при управлението на държавата.

Връщайки се обаче, отново на интерпретативния път на настоящото изложение, то трябва да се каже, че непосредствено след така поставената идейна практичност на част от парадигмите относно държавата, вниманието бива приковано и от концепцията, засягаща властта.

Властта, видяна и прецизирана през погледа на автора Кирил Василев, където индуктивният метод на изследване, за него, замества схоластичните прийоми на дедукцията. В тази връзка, продължава той, проблемите на политологията бележат началото на нейното приземяване върху фактическите основи на социалната реалност, като преодолява мистичното преклонение на човека пред властта.

И въпреки че историческата интерпретативност на значението на властта върви в подобен ход на развитие, то не може да бъде времево прескочено и пренебрегнато същественото ѝ значение още от времето на Макиавели. Този, за когото примерна практическа визуализация придобиваме посредством *Владетелят*. Чрез него той разкрива идеята за божествения произход на властта и държавното управление. Идея властваща в продължение на векове и в конкретност канонизираща християнската религиозна власт, където с присъщата ѝ мистификация се търси реалното създаване на отношения между хора, които да се изградят по нейн образ и отразяващи се в обществената система за един дълъг период от време. Невъзможността човек да се „отърве“ от нея само допълнително фетишизират властта в държавата, което впоследствие пък от своя страна създава социално-психологически условия за трайното съществуване на деспотични политически режими. Такива, каквито реално се сътворяват през XX век.

За преодоляването на подобна заплаха, още Томас Мор, налага мисълта, че човешкото съществуване в утопичната (идеалната) държава може да постулира с *tabula rasa* (чиста дъска). Разбрано в смисъла на това, че човек не е нито изцяло добър, нито изцяло лош. Въз основа на това, английският заклет католик, стига дотам да каже, че

единствено от държавните институции зависи дали ще се прояви човешката агресивна страна и дали социалните тенденции на доброто ще избуят. Последното идва и от факта, че в степен на това, че институционалното оформяне на всекидневния живот не се спира пред реална политическа система, то описаните жители в произведението *Утопия* поддържат републиканската традиция в начина на провеждане на изборите и вида на представяне в политическите институции. Така в нея, практически се достига до извода, че практикувания модел на публичност се свежда до това, че конкретният човек не е волеобразувател на политическото.

Едно приложение на държавата и властта, което е напълно разнопосочно в смислово-конструктивната действителност на съвременната западна демокрация. Там, където разумната човешка воля предхожда социално-политическите институции. В *Утопия* сме свидетели на точно обратното, че политически ангажираният гражданин е само продължител на политическите институции. Оттук и идейно-практическото схващане за неизначално равните свободи на отделните личности, защото гарант за справедливостта и добруването, подобно на Платон, е единствено колективът.

Противно на казаното и отразяващо действителната **политика**, то тук стои мнението на Лудвиг фон Мизес, че експлицитния характер е този, който поради особеностите на човешката природа, създават потребността от държава, изразена като необходима и незаменима институция. В книгата си *Всесилната държава*, Мизес застъпва идеята, че всяка добре управлявана държава е практически символ и резултат от здравата основа на едно общество, от човешкото сътрудничество и цивилизация. Тя всъщност е най-добрият и полезен инструмент, който помага на хората да постигнат благоденствие и щастие. Авторът задълбочава като също така заявява, че тя е само оръдие и средство, а не крайна цел. Държавата не е Бог. Тя е просто принуда и насилие, полицейска власт. Затова в каква насока ще тръгне всяка държава след своето съзидание, зависи единствено и само от хората, които движат държавния апарат.

Практическа основа, на която социалният детерминизъм придобива конкретна измеримост в моментите, в които реално става дума за проявлението на политически умения. Политическото възприето като важното средство за допълнително съграждане на връзката *държава-власт-политика*.

По този начин, следвайки пътят на дедуктивния подход, самото надграждаме в хода на изследователската дейност. Държавата, нуждаеща се от проявлението на власт и политика, за да поддържа своето ако не друго, то поне абстрактно съществуване, води след себе си до практическото привличане на т.нар. политическа класа. Тази, в чиито

прерогатив попада удовлетворяването на потребността от известно достигнато ниво на политическа култура и политическо образование. Последните като явен гарант, че нещата ще се случат в последователността, в която следваме. Става въпрос, че държавата като най-общо обединение е както предпоставка, така и в известна степен, пряко зависима от наличието и съвместното действие на политиката и властта. Компонентите, чиято практическа реализация върви в полето на общия исторически дискурс на тяхното съществуване.

Когато имаме реална доказана взаимовръзка между *държавата, властта и политиката*, то впоследствие непременно съществува основанийето за надграждане. Такова, каквото в случая търсим ние или със своя оптимистичен реализъм, то тезата в действителност успява да провокира по нататъшен изследователски интерес, поставяйки така началната точка към последващ анализ.

Основната идея е, че благодарение на историческия преглед на прежда изложените понятия, то практически имаме възможността да си представим цялостната картина на развитие на отношението към социално-политическото битие. Става ясно как през отделните епохи на човешкото съществуване се възприема взаимодействието държава-общество, държава-социални групи, държава-човек, еволюцията на нагласата към образование, власт, политика, морал, справедливост, право, и не на последно място, обществено-политическите структури като техни преки изразители.

Обективна насоченост заложена още от самото заглавие на дисертационния труд, където същинският субективен социологически поглед върху политическата класа, се материализира посредством сравнителния анализ между отделните образователни системи и тяхната роля в политическия процес.

ВТОРА ГЛАВА

ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ СИСТЕМИ КАТО ОСНОВОПОЛАГАЩ ФАКТОР В ПРОЦЕСА НА ФОРМИРАНЕ НА ПОЛИТИЧЕСКАТА КЛАСА

Тук впечатление прави маркирането на историческите акценти, които способстват за формирането и теоретизирането на образователните системи като социално-политическа конститутивна реалност в процеса на изграждане на политическата класа. Навярно няма да бъде освободено от смисъл ако се възприеме, че класата като такава, според Макс Вебер, е същностно средство посредством, което се изготвя и провежда всяка една конкретна политика. По този повод, наличната симбиоза между двата същностни елемента в израза - политическа класа, в действителност водят към неговата трайна структурно-смыслова обвързаност като социално-политическо твърдение. По този начин, позиционирайки знанието относно въпроса за това каква е природата на класата и откъде започва нейното „изкачване по стълбата“ на социалната ѝ обосноваемост, то за всяко едно общество, попадащо в групата на модерността и постмодерността, визията се задава от двамата най-бележити автори в тази проблематика – Карл Маркс и Макс Вебер.

Наред с тях, то и от цялата плеяда работещи автори в сферата на аргументативната теория, се дава практическа верифицируемост на понятия от типа: *класа, политическа класа, политическо образование и политическа култура*. Реално в настоящата глава става изработването на концептуалната рамка на изследването. Конкретността в нея идва от обстоятелството, че съществуват две основни линии на доказуемост, водещи до един общ краен резултат.

Първата – историческата проследяемост на образователните системи като фактор, който предоставя нужната практическа субективност в различните съществуващи модели за подготовка на отделните политически класи. Като важно се оказва, търсенето и намирането на конкретни доказателства. Тези, посочващи високите нива на развитост на националните образователни системи, но пряко изведени като последствие от съществуващите причинно-следствени връзки. Тук става въпрос за това, че във всяка от посочените държави се установява съответно ниво на целесъобразност по отношение на индикатора образование. Условен рефлекс, чийто конкретен измерител са отделните международни класации на образователни институции и образователно-научни достижения. Сега, историческата предпоставка това да се случва по определен начин, на конкретното място и с конкретната цел, идва да покаже, че идеята за концептуално изграждане на образователни институции, в които да се подготвят членове

на политическата класа, съвсем не е случайна. Тук е моментът да се каже, че дефицитите, които двата световни военни конфликта и прелома след Студената война изваждат на повърхността, задават потребността от нов начин на структуриране на образователните системи. Особено тази част, която директно участва в процесите на формиране и рекрутиране на политическата класа, тясно поддържана посредством наличието на политическата култура и политическото образование.

Втората – конкретната детерминираност на образователните системи по точно определен признак. Всяка, носеща със себе си културно-историческата ангажираност, но и водеща до същинската синкретична изразеност на прелиминарния идеен замисъл. Този, довеждащ до край допустимостта на корелационна зависимост между политическо образование и политическа класа. Два компонента, чиято същностна изразеност водят до потребността от практическа фиксация върху отговорността, че точно училището за политици е главната иманентност в хода на личното изразяване на членовете на политическата класа.

Дихотомна интерпретативност, където втората част от нея заема една такава позиция, че видимо може да изиграе ролята на антидот срещу глупостта и низшите политически страсти. Реалност възможна само тогава, когато е на ниво, позволяващо в него да се включат знаещи, можещи и професионално подготвени в политическо отношение личности. Тези, в чиято успешност „лежат“ добре усвоените и реално прилагани политически, образователни и културни умения. В противен случай нищо не предотвратява проявлението на Сарاماговата политическа слепота, прецизно описана в едноименното му произведение, носещо същото име. Тази, която обхваща повсеместно цялото общество, с изключение на политическата класа, правейки го сляпо за случващото се в обществото, в което живее. Но съвсем друга е ситуацията, в която вече развитите в личностово и културно-образователно отношение граждани проглеждат.

За да стане обаче възможно подобно нещо, налице трябва да е триадата - *политическа класа, политическо образование и политическа култура*, чрез която отново Жозе Сарамаго ни внушава, че прогледналият за политическата реалност човек вече може да преобърне посоката и да пренареди съдбата на цялото общество. За автора някогашните поданици, поразени от слепота и изпълнени единствено с желание за физическо оцеляване, в последващото *Проглеждане*, се преобразяват като възвръщат зрението си и поставят под въпрос мнимата демократичност, посредством твърдото отстояване на свободния си избор.

Продуктът от една такава система на развитие е способен да мисли и разсъждава критично в смисъла на Декартовото екзистенциално прозрение „мисля следователно съществувам“, под напора, на което недвусмислено се заражда и епохата на потребност от масовизиране на образователните възможности. Появяват се училищата, а след тях и университетите, които бързо прерастват от чисто регионални и конкретно присъщи за определен регион, до степен на наддържавни, а по-късно и наднационални институции. Разбира се, като едно своеобразно доказателство за евентуална допустимост в дейността на подобен род институции е и разбирането на Франсис Бейкън за това, че „няма особено голямо съответствие между мъдростта и учеността“. Тук може да тълкуваме, че последните не са с автохтонен или закрепостен идиом. На практика едно такова разбиране само показва, в съвременето, и най-вече в случаите в България, че образованието не винаги е предпоставка за реализация.

Практичност на социално-политическата и образователно-културната реалност, в която видно място заема търсената за доказване корелационна връзка между личен политически успех и училището за политици като конкретен израз на функционалната практика на съществуващите днес образователни системи.

ТРЕТА ГЛАВА

ТИПОЛОГИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО УЧИЛИЩЕ ЗА ПОЛИТИЦИ

Тук прежда описаната последователност, видно показва, че преплетените с времето след Втората световна война и промените след 1990 година, драматични събития, водят до безпрецедентен разрыв на обществено-политическия консенсус. Дава се израз на пълна делегитимация на политическите институции и на цялата политическа върхушка. Силогизъм, чиято последваща насока на тълкуване ни кара да продължим в търсенето на точната позиция, конкретизираща в частност идейно-практическата постановка при изграждане на отделните персонално съществуващи модели на училище за политици. Формирането им като такива в зависимост от цивилизационния код на всяка отделна държава част от конкретна цивилизация.

Конститутивна база на разсъждение, чиито интензитет на пословичност се изгражда и посредством постъпките на даден политик или политическа класа в съответната държава. Там, където благодарение на заемането на дадени позиции в различните политически институции, съществува и конкретната допустимост на действието. Зад тях може да се посочи, че от една страна стои - принадлежността към конкретната цивилизация, а от друга - унаследените на несъзнавано ниво архетипове.

Днес това може и трябва да бъде отправна точка при анализа на една или друга политическа функционална система, но не и единствената.

Това се отнася и за последния изживян период от 70-80 години, когато да речем държави като Франция, Германия, Япония, САЩ и Великобритания успяват да преформатират отношението си към образователната система. Тези, които видимо съумяват да надградят към вече съществуващите механизми за рекрутиране на политическите си класи.

Исторически преамбюл, който може да се отнесе към философа-диалектик Мортимър Адлер, нагледно ознакостяващ в дълбочина идеята за гражданин на Платон. Там, където интерпретативната му социо-културна последователност в разбирането за гражданина стои цялостната личност на този, който е способен да упражнява отговорно своята политическа свобода, както и личната способност да използва рационално свободното си време. Едва в подобна ситуация, смята той, личността реално става въплъщение на свободата, което в конкретност е и своеобразен антипод на двата врага на човечеството: *невежеството* и *предразсъдъците*.

Именно с това се научават да се борят всички онези политически класи представители на разгледаните от нас държави. Тези, които посредством конкретни

образователни институции и модели на училището за политици, в действителност придават нужната степен *прим* към своите културно-исторически особености. Положителност, чиято интерпретативна насоченост ясно минава през пряката ангажираност с конкретно постигнати резултати.

В това число ще кажем, че институции като *Харвард*, *Кеймбридж*, *Национална школа за висша администрация (Ecole Nationale D`administration - ENA)*, *Конрад Аденауер – Фондация за политическо образование и финансиране на учебните заведения*, са символният проводник на крайното възприятие - действително лично успял политик.

Пряката ангажираност на всеки отделен елемент в общата типология на системата от училища за политици, видимо създава усещането за определен преносен смисъл. Става дума, че след като съградихме държавата, преминахме през нейните преки сподвижници – властта и политиката, показахме историческата обосновааност за съществуването на политическата класа и нейната директна необходимост от политическа култура и образование, то автентичният пусков механизъм за нейното персонално формиране се оказва образователната система. Тази, инспирирана на фона на фактологическата практичност, че главната роля в цялостния подготвителен процес се оказва нейна.

В този смисъл, предприетите сравнително-аналитични методи, само допълнително успяват да надградят социално-политическата действителност. Това става по начин, по който практически се изясни ролята на социалното *нещо* – образование. Последното с достатъчно видима интерпретативна тежест относно постигането на целта - доказуемост на изследователската теза. Една асиметрична структура, която въпреки това, отчетливо посочва основните фактори, участващи при формирането на всяка отделна политическа класа, било чрез университетите, фондациите, Гранд екол, политическите партии или академии.

Императивна същност на съществуващата система от изразители на ценности, реално привнесени и вътрешноприсъщи за всяко едно западно общество. Практически, оказващи се водещи както в линията на създаване на политици, така и в правенето на политика. Тази, която е прерогатив в действията на основна група хора, които биват формирани и изграждани като успешни тогава и само тогава, когато в техните индивидуални познавателни процеси като обща рамка съществува трайния идеален тип на меритократичността. Там, където справедливостта на античните автори оживява под формата на точно тази модерна визия за нея, че всеки е на такава позиция в обществото, на която съответстват неговото образование и способности. Не парите, унаследения

социален статус или нещо друго, всъщност моделът на държавно устройство застъпен на Запад в страни от ранга на САЩ, Франция, Великобритания, Германия, но обаче не важащ в страни като България, поне на този етап.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

РЕЗУЛТАТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА УЧИЛИЩЕТО ЗА ПОЛИТИЦИ

В настоящата последна глава от цялостния изследователски процес на дисертационния труд, ставаме преки свидетели на събирателния образ на отделно описаните етапи, тоест вече формираният човек-политик. Лично успелият и оставящ своя отпечатък както по отношение на своята държава, така в не редки случаи и в международен аспект. Тук акцентът отива в посока на действително приложен наратив, който посредством обективно описание на поредица от хронологични и причинно-следствени връзки, все пак създава субективната асимилация на резултатността от дейността на отделните типове училища за политици. Става дума, че всяка отделно представена от нас политическа личност видимо съдържа в себе си онзи необходим елемент на креативност и правилност в рекрутиращия механизъм на съществуващата конкретна образователна система с нейните училища за политици. Личности пряко, преминаващи през моделите на политическо образование, но и които в окончателен вариант гарантират личната си политическа успеваемост, заемащи постове като президент, министър-председател, канцлер, в зависимост от политическата система на съответната държава.

Прецизността на едно подобно заключение тук, идва и от обстоятелството, че това е действително възможно именно, защото всички те главно завършват подобен род училища. Ригоризмът на общата изследователска идея навежда на окончателната версия за личен политически успех, точно на факта, че и Ричард Никсън, и Конрад Аденауер, и Шарл дьо Гол, са възпитаници на своите експлицитно ориентирани към открита рекрутация образователни институции. Модели на възпроизводство, които видимо имат своето място в социално-политическата ситуация на всяка отделно разгледана държава. Тъкмо, защото системно-структурният подход заложен като един от възможните методи за събиране на информация, конвертира не малка част от прежда натрупаната информация. Тази, в чиято идейно-телеологична верификация на прогресивно обективистичен модел на развитие застава не една и две изследователски теории, търсещи пряката си репрезентативност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение може да се официализира, че процесът на образование на политическата класа е един доста многообразен, но темпорален в своето конвенционално прилагане действие. Тясно зависим както от историческата епоха, така и от нивото на развитие на съответната социално-политическа действителност.

Връщайки се на настоящия труд и ревизирайки самото му начало, то от него става ясно, че основното, за което ще се говори и дискутира е: политическа класа, образование и училища за политици, в които тя да има шанса да го получи. Въпросът или тезата е дали има такава нужда, потребност, от придобиването на политическо образование, което всъщност да даде възможност на конкретния човек, който го получава, *първо* – да надгради над себе си в образователно отношение и *второ* – едва след това да допринесе за развитието на общността и обществото като цяло, от което е част.

Точно поради тази причина смятаме, че заложената теза за наличието на корелационна зависимост между личния политически успех и получено политическо образование, напълно бе доказана в български и международни условия.

Що се касае до нуждата от подобно социологическо изследване и разглеждане на поставената тема, може да се каже, че тя идва в резултат от наблюдавания вече близо тридесет години политико-икономически преход в България. Отчитането на слабостите в компетентността на вече споменатата българска политическа класа, поражда и необходимостта за търсене на решението им. Едно от предположенията е, че това може да се дължи на липсата на структурирана и общонационална, от политическа гледна точка, държавна и частна политика относно подготовката, изграждането и поддържането на т.нар. училища за политици. Местата, където целенасочено да се подготвят кадри за политиката и администрацията, респективно и за политическата и висшата администрация. Подобно на редица европейски, американски и азиатски държави.

В окончателен план основното, около което все пак може да се обединим, освен около необходимостта от съществуване на училища за политици, то и около факта, че за да бъде конкретна личност успешен политик не е достатъчно той само да премине през школата или академията за политика или политици. Не по-малко важно в случая се доказва, че е и обстоятелството на личните качества, умения, желания и дали възприемаш политиката като „за нея“ или „от нея“. Последното обаче, върху което все пак се фокусира вниманието е императива, че необходимостта от съществуване на училище за политици е доказано както от идейна, така и от практическа гледна точка.

Прелиминарна верифицируемост, чиято окончателна потвърденост надскача първоначално описаните граници на изследване. Отвъд осемте сравнени държави в образователно и политическо отношение, застават и такива от калибъра на Латинска Америка, Далечен Изток и част от ислямския свят. Тяхното гарантирано място в света на обзримата практическа подготовка на техните политически кадри част от политическите им класи, дава повод за допълнителна гаранция, че изводите в посока на необходимостта от тяхната допълнителна школовка са напълно реалистични. Доказаната теза намира ясен израз както по отношение на държави като Уругвай, Аржентина, Чили, Бразилия, Мексико (създаващи т.нар. *Училище за политика и висше управление ГОБЕРНА*) така и в лицето на Мароко, Тунис, Сингапур.

Една релативистична нагласа, която в своята субективна изразеност води до етапа на окончателната кодираност на схващането, че всеки отделен политически елемент, било то държава, политическа партия или политически субект, търпи персоналната линия на влияние на своята културно-историческа предметеност. Авторитетът, който тя оказва винаги създава усещането за предопределеност, но с ясната условна тенденция, че нещата са променими. Тогава, когато на дневен ред в държавата е справедливостта като присъща за обществото, изградено по начин, осигуряващ благо на отделни групи хора. Но и значещо, че ако имаме некачествен материал, който излъчва политици, то той възпроизвежда некачествена политическа класа. Но некачествена в смисъл, че няма онези квалификации, цензуви признаци, политически опит.

Все пак, като отчитащи получените резултати от проведеното научно изследване, сме длъжни да опишем и следните закономерности, пряко касаещи българската политическа система, в частност политическата класа, и нивото ѝ на практическа ефективност.

1. Налична образователно-културна практика в синхрон със страните от ЕС, англосаксонския и далекоизточния свят.
2. Подобно на останалите седем разгледани страни, тя също има своя прерогатив относно възможността за присъствие в училища за политици.
3. Подготовка на политическата класа по модели доказали своята практическа ефективност.
4. Видим натрупан количествен резултат от дейността на училищата за политици през последните тридесет години.
5. Ниска субективна оценка от страна на българското общество по отношение качествата и професионалната подготвеност на излъчваните политически лидери.

6. Не спазване на подписаните Етични харти от страна на завършващите училищата за политици.

7. Ето защо, може да се заключи, че въпреки изложените по-горе позитивни характеристики, то възниква разлика между вътрешната самооценка и реалната такава дадена от обществото към политическата класа. Констатация подкрепена и от проведено през 2016 година изследване, от българския социален-психолог Сава Джонев.

От обобщените резултати на авторите се забелязва, че политическата класа в България се оценява като много по-свързана с престъпността и много по-малко с интелигенцията. За страните от Европейския съюз това съотношение е обратното и, както може да се предположи, то променя коренно характера на управляващата класа. Затова според тях за нейното прочистване пречи и поддържаната степен на закритост за рекрутиране в сравнение с високата степен на откритост в страните от Европейския съюз.

Последната част от посочените изводи показва действителните слабости в модела на функциониране, засягащ конкретно създадените училища за политици в България. Констатациите изнесени от анализаторите и приложени в дисертационния труд само потвърждават една подобна тенденция, че въпреки наличието на подобен род институции, то крайният обобщен резултат все още е в графата на недостатъчно задоволително ниво.

IV. Приносни моменти в дисертационния труд

1. В дисертацията е приложен дискурс анализ като основен метод за прецизна съпоставка между него и конвенционалните разбирания за мястото на държавата, властта и политиката в социално-политическото битие.

2. Резултати от проведеното научно изследване са докладвани на различни национални и международни конференции, ставащи по този начин достояние на научната общност в областта на политическите науки.

3. За интерпретацията на класически и съвременни концепции относно социалните феномени: класа, елит, образователна система, училища за политици, е използван историко-сравнителен и системно-структурен анализ.

4. Запознаването с цитираните източници, някои от които са създадени далеч назад във времето, допринася за израстване на професионалните знания и умения на дисертанта и конкретно при изготвянето на докторската дисертация.

5. Използването на голяма по обем информационна база способства за точно формулиране на практическата страна на изследваната тема.

6. За доказване на изследователската теза е извършен сравнителен анализ на документи на съществуващи и съществували училища за политици, в осем страни, в това число и България.

7. Изследвана и анализирана е социално-политическата ситуация както в България, така и в други седем държави. За целта е приложена съчетаната употреба на различни качествени методи, изцяло с идеята получените резултати да бъдат в услуга на търсената доказуемост на основната теза.

8. С помощта на системно-структурен анализ са проследени причинно-следствените връзки относно политиките на българската държава, засягащи дейността на образователната система, а оттам и на политическата, в периода след Освобождението до 2019 година.

9. Идентифицирани са основни социално-политически фактори, които определят естеството на функциониране на образователно-политическата система в България след 1989 година, в частност, съчетана с дейността на създадените училища за политици.

10. От гледна точка на историята е посочено влиянието, което тя оказва върху формирането на различни типове училище за политици, а оттам и по отношение на съответната политическа класа. Всичко това постигнато на основата на поэтапното представяне на функционална практика на всяка отделна образователна система.

11. Потвърдена е необходимостта от завършване на политическо образование в конкретни за целта места като причина за личното успешно реализиране на съвременния български и световен политик.

V. Публикации по темата на дисертацията

1. Тодоров, Т. 2015. „Социални елементи в познавателния процес. Криза на демократичните ценности“, в: *Социологически пространства*, Благоевград: УИ “Неофит Рилски”, с . 57-75;
2. Todorov, T. 2015. „Policies in Bulgarian higher education in the recent two decades“, в: *Социология и икономика*, година V, бр. 4, Пловдив: ВУ КИА, с. 10-23;
3. Тодоров, Т. 2015. рецензия на монография „Парадигми и доктрини в европейската политическа мисъл“, в: *Социология и икономика*, година V, бр. 2, Пловдив: ВУСИ, с. 84- 87;
4. Тодоров, Т. 2016. „Бежанците: имигранти или емигранти“, в: *Икономическа социология 4.0*, София: ИК-УНСС, с. 346-356;
5. Тодоров, Т. 2016. „Европа: етническата палитра на религиозната война“, в: *Хармония в различието*, София: Изд. “За буквите - О писменехъ”, с. 321-330;
6. Todorov, T. 2016. „The “Politicized” Eurovision: The Modern Sacred“, in: *Politics and Religion Journal*, Belgrade: Center for Study of Religion and Religious Tolerance University of Belgrade, Apollo Graphic Production, ISBN: 978-86-87243-14-9, pp. 177-182;
7. Теодор, Т. 2017. „Турция на границата между авторитаризъм и революция“, в: *Хармония в различието*, София: Изд. “За буквите-О писменехъ”, с. 496-503;
8. Тодоров, Т. 2018. „Дуализмът в образа на съвременния български политик (1990 – 2017 година), в: *Съвременните обществени предизвикателства и образованието по социология*, София: ИК УНСС, с. 216 – 223;
9. Тодоров, Т. 2018. „Доналд Тръмп: защитник на човешките права или отявлен провокатор на екзистенциалното им преосмисляне“, в: *Хармония в различието*, София: Изд. “За буквите – О писменехъ”, с. 369 – 374,
10. Todorov, T. 2018. „The politician - amalgams between education and personal qualities“ in: *Politics and Religion Journal*, Belgrade: Center for Study of Religion and Religious Tolerance University of Belgrade (под печат).